

ELOKUVATEATTERI ORION

Smultronstället

(Sverige, 1957). Film av Ingmar Bergman (1918-2007).

Läromaterialet avsett för högstadiet och andra stadiet.

Materialet sammanställt av Anni Lappalainen/Nationella audiovisuella institutet

En sann legend

Ingmar Bergman är Sveriges genom tiderna mest kända regissör och en av världens mest ansedda och betydelsefulla filmskapare. Han föddes 1918 i Uppsala och avled 2007 i sitt ikoniska hem på ön Fårö som 89 år gammal. Bergmans inflytande på filmkonsten och andra filmskapare har varit omfattande, vilket framkommer inte minst via de otaliga böcker och filmer som skrivits om Bergmans liv och verk. Bergmans insats anses ha påverkat filmens position som högkultur. 2018 är det 100 år sedan den svenska filmskaparen föddes. Jubileumsåret uppmärksammas på många håll och hela 8 nya filmer om Bergman skall utges.

Under sin över 60-åriga karriär har Bergman gjort kring 60 filmer, över 170 teateruppsättningar och ett hundratal böcker och artiklar. Journalisten och filmrecensenten Marianne Höök skrev i tiderna om Bergmans produktion och hur hans material "är närgånget självbiografisk, ett enda stort jagdrama", och mycket senare medgav Bergman hur Höök "hade rätt i mycket." De flesta av hans filmproduktioner är och analyseras som personliga verk som kan kopplas ihop med olika skeden i hans liv. **Vargtimmen** från 1968 handlar om konstnären Johan Borg som dragit sig undan till en isolerad ö på havet och plågas av demoner och mardrömmar, och Bergman har beskrivit filmens händelser som personliga och självupplevda.

Du kan finna mer information om Bergman och hans liv i hans självbiografiska böcker **Laterna Magica** (1987) och **Bilder** (1990). Hans influens på filmskapare runtom världen behandlas i dokumentären **Trespassing Bergman** (2013) av Hynek Pallas och Jane Magnusson. I filmen besöker ett antal kända regissörer, som Michael Haneke och Ang Lee, Bergmans hus på Fårö och berättar där om deras förhållande till den svenska legenden.

- Vad vet du om Bergman och hans filmer?
- På vilket sätt är hans filmer personliga? Ta reda på några av hans kändaste verk och fundera vad de handlar om.
- Varför tror du Bergman haft ett så stort inflytande?

Livet i film

Bergmans filmer behandlar ofta stora och tunga ämnen, som förhållanden, skuld-känslor, religion, identitet och död. År 1957 hade två av hans mest kända filmer premiär: **Det sjunde inseglet** och **Smultronstället**. I den första möter riddaren Antonius (Max von Sydow) Döden och utmanar honom till ett parti schack. Döden framkommer som tema även i **Smultronstället**, där den äldre professorn Isak Borg reser från Stockholm till Lund för att promoveras till jubeldoktor. Under resan återupplever Isak sina barndomsmiljöer, drömmar och besvikelser, och filmen anses vara ett av Bergmans mest kända och imponerande verk. I huvudrollen som Isak Borg ser vi den kända stumfilmsregissören Victor Sjöström, en ledande gestalt under den svenska filmens guldålder. Trots att **Smultronstället** kallats för "ett äreminne" för Sjöström var det inte filmens ursprungliga idé – Sjöström tog emot rollen som Isak Borg väldigt sent.

Liksom flera av Bergmans filmer fick **Smultronstället** inspiration av hans privata stund under en bilresa från Stockholm till Dalarna:

*"Så slog det mig - tänk om man skulle göra en film om det här att man bara kommer alldeles realistiskt och plötsligt öppnar en dörr, och så går man in i sin barndom, och så öppnar man en annan dörr och kommer ut i verkligheten, och sen svänger man om ett gathörn och kommer in i någon annan period av sin tillvaro, och allting pågår, lever. Det var faktiskt uppslaget till **Smultronstället**."*

- Vilka teman ser du i **Smultronstället**?
- Hur framkommer filmens olika teman?
- Vad vill Bergman egentligen berätta för oss? Formulera filmens betydelse i en eller två meningar!
- Är filmen optimistisk eller pessimistisk? Kan vi enligt filmen gottgöra våra handlingar och ändra på livets gång?
- Vad tycker du filmen berättar om livet?

Road movie som genre

Under filmens gång reser Isak från Stockholm till Lund och väljer att åka bil istället för ett flyg. Under resan genomlever Isak minnen och ser mardrömmar som påminner om hans förflutna.

Smultronstället har kallats för road movie. Road movies är en genre där karaktärerna genomgår en resa som kan både vara fysisk och psykisk och det sker oftast en karaktärsutveckling. Resefilmer eller utvecklingsfilmer har existerat så länge klassisk berättande har funnits till, men som en genre uppmärksammades road movies under 1960-talet i Amerika i och med bilens ökade inflytande och en växande ungdomskultur. *Smultronstället* kan ses som en tidig road movie där händelserna under bilresan inte är det avgörande i lika stor grad som huvudpersonens inre resa.

- Tycker du *Smultronstället* är en road movie? Kolla upp några andra verk i samma genre och jämför!
- Vad händer under Isaks bilresa? När börjar han minnas sin barndom?

I filmen kan vi följa Isaks minnen men även rädslor i form av mardrömmar. Dessa sekvenser är återkommande genom hela filmen. I första delen av filmen har Isak en dröm som Bergman hade själv upplevt och som Bergman ville återskapa exakt som han såg det. Bergman hämtade inspiration från en konstinriktning som uppstod i början av 1900-talet i Frankrike: surrealism.

- Varför tror du vi ser denna dröm i början av filmen? Vad berättar det om Isak?
- Vilken typ av stämning har drömmen?
- Vad gör drömmen surrealistisk? Läs om konstinriktningen och fundera!
- Hur vet man under filmens gång om det är frågan om dröm, minne eller verklighet? Vilka filmiska knep använder Bergman för att förmedla om en övergång?
- Fundera på hans mardrömmar. Hur många är de och vad symboliserar de för dig?

- Identifierade du dig med någon i filmen? Fanns det någon stund i filmen som var speciellt påfallande för dig?
- Hur ser de olika förhållandena ut i filmen? Hur skulle du beskriva Isaks och svärdotter Mariannes förhållande? Isaks och hans föräldrars? Eller Isaks och hans egen son Evalds?
- Vilket intryck anser du att folk har om Isak Borg? Hur har han påverkat sin omgivning?
- Vad hände mellan Isak och hans fru?
- Vad lär sig Isak? Ångrar han något?
- Vad spelar berättarrösten för roll i filmen?

Elokuvateatteri Orion
Eerikinkatu 15, Kamppi

LISÄTIEDOT
koulut@kavi.fi
www.kavi.fi

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE
www.kavi.fi

Elokuvateatteri Orion
Eerikinkatu 15, Kamppi

LISÄTIEDOT
koulut@kavi.fi
www.kavi.fi

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE
www.kavi.fi

